

6° Κριτήριο

Ενδεικτικές απαντήσεις

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α

1. **Λάθος** «πάντας ανθρώπους ήγωμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος»
2. **Λάθος** «Οὐ γάρ... τοῖς δ' ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος»
3. **Σωστό** «κοινὸς ἦκειν θεόθεν ἄρμοστής καὶ διαλλακτὴς τῶν ὅλων»
4. **Σωστό** «τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν... κακίᾳ τεκμαίρεσθαι»

β.

Το σχῆμα της αντίθεσης «τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἡγεμονικῶς ... τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος» και οι δύο παρομοιώσεις «ὡς φίλων καὶ οἰκείων» και

«ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος» εἶναι ενδεικτικά της ελληνοκεντρικῆς ἠθικῆς του Αριστοτέλη.

B1.α.

Στην αρχή του αποσπάσματος ο Πλούταρχος αναφέρεται στην ιδανική πολιτεία του Στωικού Ζήνωνα, αναλύοντας τις αρχές που τη διέπουν. **Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο Πολιτεία που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτωνας στη δική του Πολιτεία, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος είχε χαρακτηριστικά φιλοσόφου. Και κάνει έναν αναχρονισμό: η δράση του Ζήωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π. Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου (πολιτεία Φ. Υλικού). Σ' αυτήν την κοσμόπολη, λοιπόν, δεν θα υπήρχαν γεωγραφικοί και εθνικοί περιορισμοί, καθώς οι άνθρωποι δεν θα ζούσαν χωρισμένοι σε δήμους και πόλεις, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους), αλλά θα ένιωθαν μέρος μιας ευρύτερης κοινότητας (ἀλλὰ πάντας ανθρώπους ήγωμεθα δημότας καὶ πολίτας) και θα υιοθετούσαν έναν κοινό τρόπο ζωής (εἷς δὲ βίος ἦ), στον οποίο θα ίσχυε μία ενιαία οργάνωση βάσει του φυσικού νόμου (κόσμος) που είναι κοινός για όλους τους ανθρώπους. Ο τελικός σκοπός του Ζήνωνα είναι η δημιουργία μίας εύνομης πολιτείας, στην οποία όλοι οι άνθρωποι θα μπορούσαν να ζήσουν αρμονικά και ειρηνικά. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της**

δημοκρατίας, ο λεγόμενος «Ανώνυμος του Ιαμβλίκου» συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό, τι καλύτερο για

το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρέυς, Στρωματείς, 4.26) τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.α.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία (ευνομία – Φ.Υλικού).

β. για να αποσαφηνίσει τα λεγόμενά του και να δώσει έμφαση στην επιχειρηματολογία του ο Πλούταρχος χρησιμοποιεί αντιθέσεις και παρομοιώσεις στο λόγο του. Συγκεκριμένα:

- Ίνα μή κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος: **σχῆμα κατ' ἄρση και θέση**
- Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν: **συμμετρικὲς ἀντιθέσεις**
- ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης: **δευτερεύουσα αναφορικὴ παραβολικὴ πρόταση**
- ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος: **παρομοίωση**

→ οι μαθητές χρειάζεται να αναφέρουν και να αναλύσουν μόνο δύο από τα παραδείγματα (ανάλυση σελίδα 297-298 βιβλίο αξίας)

B2 . 1 → ζ

2 → ι

3 → δ

4. → γ

5. → ια

6. → α

7. → ε

8. → β

9. → στ

10. → η

B3. βλήμα: καταβαλομένου

ανδρείκελο: **άνθρωπους, Άλέξανδρος**

διένεξη: **προσφερόμενος, συνενεγκών**

εξιτόρηση: **εἶδωλον**

παρεξήγηση: **ήγώμεθα, ήγεμονικῶς, ήγεμονίαν, ήγεῖσθαι**

μετουσίωση: **ἦ**

σχετικότητα: **παρέσχεν**

αποστασία: **στάσεων**

τόκος: **τέκνων**

κεραυνός: **κρατῆρι, ἀνακεραυνυμένους**

B4. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, §§ 7.9.1-7.10.7

Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, ο Αλέξανδρος με την εκστρατεία και την πολιτική του εκπλήρωνε ένα θεϊκό σχέδιο («ἤκειν θεόθεν») για την επιβολή μιας οικουμενικής τάξης πραγμάτων («κοινός αρμοστής») και για τη συμφιλίωση όλων των λαών. («διαλλακτής των όλων»). Έτσι επιδίωκε πρωτίστως να εντάσσονται ειρηνικά στο κράτος του οι φυλές και οι λαοί που συναντούσε κατά την εκστρατεία του, ενώ όσους δεν έπειθε να ενωθούν μαζί του χωρίς αντίσταση, τους κατακτούσε με τη δύναμη των όπλων («οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»). Ταυτόχρονα, **παρουσιάζεται σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης και προώθησης νέων αξιών, οι οποίες να ανταποκρίνονται στη νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε με την εκστρατεία του υπονομεύοντας τις αξίες των πόλεων-κρατών τις οποίες πρέσβευε ο δάσκαλός του Αριστοτέλης (Φ.Υλικού – οικουμένη).** Έτσι, επιδιώκει να αναμείξει διαφορετικούς τρόπους ζωής, τρόπους ένδυσης αλλά και διατροφής. Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλη ήταν η σημασία των μεικτών γάμων που ενθάρρυνε ή οργάνωσε, οι οποίοι αποτέλεσαν ένα αποτελεσματικό μέσο για τη συμφιλίωση Ελλήνων και Περσών (ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἥθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας). Είναι χαρακτηριστικό ότι εκφράζει με πολύ παραστατικό τρόπο τη συγκεκριμένη πολιτική με μια παρομοίωση-μεταφορά, με την ανάμειξη οίνου και νερού μέσα σε ένα μεγάλο συμποσιακό αγγείο (ἐν κρατῆρι). Έτσι, επιβάλλει στους υπηκόους ένα νέο περιεχόμενο της έννοιας της πατρίδας αφού τους προστάζει να θεωρούν ως τέτοια ολόκληρη την οικουμένη («πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην») και ως ακρόπολη και φρουρά τους το στρατόπεδο. **Η αγάπη προς την πατρίδα, λοιπόν, συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, όμως καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να**

συμπεριλάβει τελικά ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της

ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού.(Φ Υλικού – πατρίς). Τέλος, ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται να προωθεί και μια νέα αντίληψη περί Έλληνας και βαρβάρου που υπερέβαινε τον μέχρι τότε παραδοσιακό φυλετικό διαχωρισμό τους. Σύμφωνα με αυτή, ο διαχωρισμός ανάμεσα στον Έλληνα και τον βάρβαρο δεν θα βασίζεται πλέον στην καταγωγή ή σε άλλα εξωτερικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπως η ενδυμασία ή ο οπλισμός που φέρουν («μή χλαμύδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἄκινάκη μηδὲ κἀνδυι διορίζειν») αλλά θα θεμελιώνεται πάνω σε ένα ηθικό κριτήριο, που σχετίζεται με την αρετή και την κακία. («ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι»)

Στον λόγο του Αλέξανδρου προς τους Μακεδόνες, διαπιστώνουμε σημαντικές διαφορές σε σχέση με την εξιδανικευτική εικόνα που μας παραδίδει ο Πλούταρχος, καθώς ο ίδιος ο Αλέξανδρος παρουσιάζει με διαφορετικό τρόπο το έργο του από ό,τι ο Πλούταρχος. Αρχικά λέει ότι το έργο του είναι ανώτερο από του πατέρα του, του Φίλιππου. Δηλώνει καθαρά ότι οι περιοχές που κατέκτησε με τη βία, όπως και αυτές που με τη θέλησή τους υποτάχτηκαν σε αυτόν. Αποτελούν κτήσεις των Μακεδόνων. Δεν δημιούργησε λοιπόν μία κοσμόπολη όπου όλοι είναι ίσοι, αλλά ένα οικουμενικό κράτος στο οποίο κυριαρχούν οι Μακεδόνες, τις περιοχές του οποίου εκμεταλλεύονται («αφού τις κατέλαβα, τις έδωσα σε σας να τις εκμεταλλεύεσθε»), ώστε να αυξήσουν τα πλούτη και τη δόξα τους. Μάλιστα, δηλώνει πως πολλοί από του Μακεδόνες χάρη στις κτήσεις αυτές ζουν με χλιδή. Επίσης, αναφέρεται στους μικτούς γάμους που έχουν συναφθεί χωρίς όμως να τους εντάσσει σε ένα γενικότερο σχέδιο ανάμειξης λαών και πολιτισμών. Άλλωστε αναφέρεται σε αυτούς χαρακτηρίζοντάς τους «νικημένους βαρβάρους». Τέλος σκιαγραφεί τον εαυτό του περισσότερο ως έναν ακαταπρόνητο και γενναίο στρατηλάτη, παρά ως έναν μονάρχη της Ανατολής, καθώς δεν ζει με πολυτέλεια ούτε προσδίδει στον εαυτό του την αίγλη του απεσταλμένου των Θεών.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Έλεγα λοιπόν ότι από το εξής θα μπορέσετε να καταλάβετε κάλλιστα ότι δεν συμφέρει να πάρετε την ηγεμονία στη θάλασσα, εάν σκεφτείτε σε ποια κατάσταση βρισκόταν η πόλη προτού αποκτήσετε αυτή τη δύναμη και ποια ήταν η κατάστασή της ύστερα από την απόκτησή της· γιατί αν αυτά τα εξετάσετε με το νου σας παράλληλα, θα αντιληφθείτε πόσων συμφορών αιτία έχει γίνει για την πόλη. Η τότε πολιτειακή μας οργάνωση ήταν τόσο καλύτερη και ανώτερη από εκείνη που εγκαταστάθηκε αργότερα, όσο ακριβώς ο Αριστείδης και ο Θεμιστοκλής και ο Μιλτιάδης ήταν άνδρες ανώτεροι από τον Υπέρβολο και τον Κλεοφώντα και τους άλλους σημερινούς δημαγωγούς.
2. Ο ρήτορας παρουσιάζει το λαό της Αθήνας της εποχής του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη με πολλά προτερήματα. Συγκεκριμένα, οι Αθηναίοι εκείνη την εποχή δεν ήταν γεμάτοι από τεμπελιά, φτώχεια και κούφιες ελπίδες, αλλά αντίθετα ήταν ικανοί να νικούν τους εχθρούς που εισέβαλαν στη χώρα τους και άξιοι βραβείου νίκης στους αγώνες υπέρ της ελευθερίας της Ελλάδας με αποτέλεσμα να εμπνέουν εμπιστοσύνη στις περισσότερες πόλεις ώστε αυτές με τη θέλησή τους να παραδίδονται στην ηγεμονία της Αθήνας.

3α.

ήμῖν,

θαλάττας,

δύναμι,

άνδράσι(ν),

κεναί

3β.

ποεῖσθαι ,

λαβέ,

ῶσι(ν),

νενικήκασι(ν),

ΠΙΣΤΕΥΟΙΟ

4α.

πάλιν: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού / χρόνου στο ποιήσομαι

κατὰ θάλατταν: εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο λαβεῖν

τίνα: επιθετικός προσδιορισμός στο τρόπον

ἄνδρες: κατηγορούμενο στα υποκείμενα του ρήματος

τὸν δῆμον: αντικείμενο του ρήματος

ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος: εμπρόθετος προσδιορισμός της υπερασπίσης

4β.

Δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση του ποσού. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅσῳ περ , που μαζί με το τοσοῦτῳ της κύριας δημιουργούν το παραβολικό ζεύγος του ποσού τοσοῦτῳ - ὅσῳ περ.

Εκφέρεται με οριστική (ἦσαν) γιατί η σύγκριση αφορά πραγματικό και βέβαιο γεγονός και λειτουργεί ως β' όρος της σύγκρισης στο ρήμα της κύριας πρότασης.

4γ.

Ὁ Ἴσοκράτης ἐνόμισεν εἰ γάρ.....θεωρήσαιεν /θεωρήσειαν, γνώσεσθαι/ ὅτι γνώσιντο ὅσων κακῶν....γενονυῖα εἶη.